

CAPITOLUL X.

DISPARITĂȚI INTRAREGIONALE

Nivelul disparităților inter-regionale în România nu este considerat foarte ridicat, împărțirea pe regiuni instaurată în 1998 încercând, în măsura în care configurația geografică a permis-o, să reunească în cadrul aceleiași entități regionale, județe bine dotate și județe mai slab dezvoltate. Acest lucru a avut ca rezultat o structurare regională relativ echilibrată, spre deosebire de structura pe județe, care prezintă diferențe mult mai mari, așa cum o arată și diferențele ierarhice dintre cele patru județe ale regiunii în ansamblul economiei naționale.

Regiunea Vest cuprinde două județe cu un nivel de dezvoltare superior mediei naționale (Timiș și Arad) și alte două județe (Caraș-Severin și Hunedoara) care trec printr-o criză economică și socială acută. Pe lângă aceste disparități importante constatate la nivel intraregional există și alte disparități, observate în interiorul fiecărui județ, în special în Timiș și Arad: puternica atracție exercitată de cei doi poli urbani bine dezvoltați - municipiile Timișoara și Arad - eclipsează zonele net inferioare situate în partea estică a celor două județe.

Datorită faptului că au făcut parte din două subansambluri istorice (Banat și Transilvania) din Imperiul Austro-Ungar, cele patru județe ale Regiunii Vest au cunoscut o perioadă de dezvoltare economică timp de aproape două secole, bazată pe importanțele bogății naturale și pe calitatea pământului. Dezvoltarea agricolă (în special în Timiș și Arad) și industrială (în special Caraș-Severin și Hunedoara) durează dinaintea regimului comunist, regim care a avut tendința să lase județul Timiș să trăiască din ceea ce acumulate și să ajute doar prin investiții foarte mici dezvoltarea celorlalte județe.

O mare parte a infrastructurilor (căi ferate, drumuri) și caracterul deja mult mai urbanizat față de provinciile Vechiului Regat (Muntenia, Moldova, Oltenia) își au originea în secolul al XVIII-lea. Este vorba despre o moștenire care a lăsat numeroase urme în regiune.

Colectivizarea agriculturii și întâietatea acordată industriei grele în epoca comunistă au marcat profund teritoriul acestor patru județe. Dorind să obțină un profit cât mai mare din atuurile agricole și industriale ale acestei regiuni cu importante bogății naturale, dar temându-se de specificitatea culturală care o caracteriza, planificatorii comuniști și-au concentrat aici investițiile în dezvoltarea unor uriașe industrii miniere, siderurgice și de construcții mecanice.

Regimul la care a fost supusă țara timp de 45 de ani a interzis acestei regiuni de frontieră legăturile cu exteriorul, legături care îi aduseseră în trecut o mare parte de bogăție. Paradoxal, relațiile cu „democrațiile populare” vecine (Republica Populară Ungară și Republica Socialistă Federativă Iugoslavia) au reușit mai degrabă să înghete orice activitate transfrontalieră și să reducă considerabil legăturile culturale cu țările limitrofe.

Dacă centrele economice tradiționale Arad și Timișoara au reușit, datorită importanței și diversității bogăției lor naturale, să-și păstreze o relativă pluriactivitate, noile centre urbane care s-au dezvoltat în județele Caraș-Severin și Hunedoara au fost destinate activităților mono-industriale și au devenit centre de referință ale industriei datorită exploatarea intensive a materiilor prime.

Județul Hunedoara, care a avut până în 1967 statutul de regiune printre cele 16 regiuni ale României de atunci, a cunoscut în anii 1960-1970 o puternică imigrare de populație venită din regiunile defavorizate din nordul (Maramureș) și estul țării (Moldova).

În Hunedoara, urbanizarea a fost accelerată, infrastructurile au fost și ele puternic dezvoltate, ținându-se cont de caracterul strategic al producției industriale hunedorene în ansamblul național.

La începutul anilor '90, fără a mai aștepta stabilizarea cadrului instituțional și juridic, județele Arad și Timiș au participat din plin la recentrarea schimburilor externe. Aceste județe s-au orientat în doar câțiva ani spre țările Uniunii europene și spre Ungaria, după ce fuseseră, în

proporție de peste 60%, orientate spre țările din fostul CAER (Consiliul de Ajutor Economic Reciproc, dizolvat de facto în 1991).

Regăsirea acestei libertăți de circulație a persoanelor și a capitalurilor a permis reconcilierea regiunii istorice Banat (care acoperea înaintea împărțirii administrativ-teritoriale din 1967 teritoriile Caraș-Severin și Timiș pe de o parte și o parte din Arad pe de altă parte) cu un trecut sinonim cu prosperitatea.

Ieșirea din anonimatul în care hipercentralismul de la București adusesese identitățile locale din această regiune faimoasă pentru diversitatea sa culturală dinaintea epocii comuniste, a alimentat o sumă de energii, care, după o mobilizare politică rămasă celebră (Timișoara simbolizează spiritul Revoluției din 1989), s-au concentrat foarte rapid în sectorul economic.

Cele patru județe care compun Regiunea Vest sunt de talie relativ egală, dar două sunt majoritar compuse din câmpii (Arad, Timiș) celelalte două fiind dominate net de un relief de munți și platouri. Dincolo de diferențele de relief și de condițiile naturale, prăbușirea sistemului economiei planificate și tranziția economică din ultimii ani a României spre economia de piață au antrenat o creștere a diferențelor de dezvoltare, pe care actuala configurație regională o maschează parțial.

Din punctul de vedere al geografiei economice, Regiunea Vest se poate înscrie în două mari ansambluri sub-naționale.

Primul cuprinde jumătatea sudică a țării, recreând în mare parte „diagonala prosperității” care înainte de punerea în practică a politicii socialiste de amenajare a teritoriului pleca de la Marea Neagră (tripticul Galați – Brăila – Constanța) trecea prin București, Ploiești, traversa Brașovul, ajungând apoi, via Sibiu și Deva, în orașele Arad și Timișoara.

Cel de-al doilea ansamblu sub-național, din care județul Hunedoara este exclus, acoperă teritoriile de frontieră cu Serbia și mai ales cu Ungaria. El se suprapune în parte peste fertilitățile versant panonic.

Prezența căii navigabile a Dunării și activitatea pe care aceasta o permite, reprezintă un al treilea factor de integrare care permite județului Caraș-Severin să se ancoreze mai bine în acest spațiu.

Liniile de clivaj în Regiunea Vest variază în funcție de paradigmă:

- istorică, știut fiind că Banatul românesc (județele Timiș, Caraș-Severin și jumătatea sudică a județului Arad), Crișana (cuprinzând, între altele, jumătatea nordică a județului Arad) și Hunedoara (parte a Transilvaniei) au format trei entități distincte;
- culturală, având pe de o parte un județ cu peste 90 % români (Hunedoara) și pe de altă parte trei județe influențate economic și cultural de dinamica minorităților germană și maghiară (Timiș, Arad, Caraș-Severin);
- economică, făcând distincția între județele ce cunosc o dezvoltare continuă (Timiș și Arad) de cele care suferă o recesiune economică acută (Hunedoara și Caraș-Severin).

De-a lungul anilor, municipiile Timișoara și Arad au cunoscut o dezvoltare importantă, în detrimentul altor zone, care suferă de pe urma restructurării industriale. Aceste zone defavorizate se regăsesc în toate cele patru județe, dar mai ales în județele Hunedoara și Caraș-Severin.

X.1. Populația și forța de muncă

În anul 2005, populația Regiunii Vest era de 1.930.458 locuitori, reprezentând 8.92% din populația României. În ultimii ani, sub influența combinată a nivelului diferențiat al sporului natural, al fluxurilor migratorii interne și al intensității migrației externe, populația regiunii, respectiv a județelor componente, a scăzut.

La nivelul anului 2005, cel mai mare număr de locuitori din Regiunea Vest îl avea județul Timiș (658.837 persoane), fiind urmat de județele Hunedoara, Arad și Caraș-Severin. Județul Timiș se află pe locul 8 pe țară în funcție de numărul populației.

Se constată, pe durată lungă, că dinamica demografică a populațiilor din Transilvania și Banat a fost întotdeauna mai scăzută decât în restul țării, tendință care s-a accentuat în ultimii ani. Un alt factor explicativ al scăderii numărului populației în ultimii ani ar fi emigrarea.

Emigrarea spre Ungaria, Germania sau spre alte țări occidentale mai îndepărtate cunoaște o nouă creștere, în special în cazul populației cu studii superioare. Această pierdere de „materie cenușie” pare să pună la ora actuală probleme mai mari decât acum câțiva ani întreprinderilor de vârf.

Din punct de vedere al distribuției pe cele două medii de rezidență, în anul 2005, între județele Regiunii Vest se disting diferențe notabile: județele Hunedoara și Timiș au o preponderență a populației în mediul urban, iar județele Arad și Caraș-Severin prezintă diferențe mici între populația concentrată în mediul urban și cea din mediul rural. Valori peste media națională la nivelul populației urbane se remarcă în toate județele Regiunii Vest. La nivelul regiunii, cel mai mare grad de urbanizare se remarcă în județul Hunedoara (76,9%), acesta situându-se pe locul al doilea după capitala București în această privință.

„În ceea ce privește spațiul rural, acesta se caracterizează, din punct de vedere demografic, printr-o densitate redusă a populației, declin demografic datorat migrației și îmbătrânirii populației, rată a mortalității relativ ridicată și o capacitate scăzută de reînnoire demografică.”¹

În județul Arad, ponderea populației rurale (44,5% în 2005) a crescut în ultimii ani. Este vorba despre un fenomen general în România, declanșat de retrocedarea terenurilor, care a permis foștilor salariați din industrie ajunși în șomaj să înceapă să-și lucreze terenurile agricole obținute.

Acest lucru nu s-a întâmplat și în Hunedoara, unde topografia reliefului (slabe disponibilități în pământuri) și originea muncitorilor disponibilizați (majoritatea fiind originari din Moldova, n-au beneficiat de restituirile din județul în care se instalaseră) au împiedicat această „întoarcere spre agricultură”.

Același fenomen de „exod urban” se întâlnește în Caraș-Severin și, în măsură mai mică, în Timiș, avându-se în vedere polul de activități reprezentat de Timișoara.

În ceea ce privește structura populației pe sexe, se constată faptul că, în toate județele regiunii, ponderea populației masculine este mai scăzută decât ponderea populației feminine, situație care se întâlnește și la nivel național. De asemenea, ponderea populației masculine în Regiunea Vest (48,25%), se situează în toate cele patru județe ale regiunii sub media națională de 48,76%. Județul Timiș are cea mai scăzută pondere a populației masculine din regiune (47,85%), iar județul Caraș-Severin dispune de cea mai ridicată pondere (48,71%).

Din punct de vedere al populației în vârstă de muncă (15-64 ani), cel mai bine se situează județul Timiș (71,66% din totalul populației județului), urmat fiind de județul Hunedoara, cu 71,11%.

Cele patru județe au cunoscut începând cu anul 1991 importante mișcări de populație la nivel intraregional. Dacă la începutul anilor '90, Timișoara și, într-o măsură mult mai mică, Aradul, constituiau veritabili poli de atracție pentru ansamblul județelor limitrofe, cât și pentru populațiile județelor din nord și din nord-est, direcțiile de migrare s-au modificat progresiv după 1997, Aradul exercitând o mai mare atracție asupra populațiilor din Caraș-Severin și Hunedoara.

În anul 2005, deși la nivel național s-a remarcat un sold migratoriu total negativ, în Regiunea Vest s-a înregistrat un sold total pozitiv al migrației. Dintre cele două tipuri de migrație, la nivelul anului 2005, în Regiunea Vest, s-a constatat că migrația internă a fost mai accentuată decât cea internațională, rezultând un sold total migratoriu pozitiv, de 663 persoane. În ceea ce privește migrația internă, cel mai atractiv județ din regiune este Timișul, la polul opus aflându-se județul Hunedoara, unde soldul migrației interne este negativ (-1.492 persoane).

¹ Programul Operațional Regional 2007-2013

Diferențe mari se constată și la nivelul densității populației, nivelul indicatorului fiind aproape dublu în cazul județului Timiș (75,8 loc/kmp), în comparație cu județul Caraș-Severin (39 loc/kmp).

Durata medie a vieții în Regiunea Vest, în perioada 2003-2005, a fost de 71 ani, fiind mai mică decât cea la nivel național (71,76 ani). Se constată o diferență între sexe de aproximativ 7 ani în favoarea persoanelor de sex feminin, atât la nivel regional, cât și la nivel național. Diferențele între județe nu sunt mari, valoarea cea mai mare a indicatorului, care reflectă condiții de viață mai bune, înregistrându-se în județul Timiș.

„Forța de muncă a regiunii reprezintă factorul care a contribuit cel mai mult la dezvoltarea socio-economică, aceasta fiind motivată, flexibilă, inovativă, dar și cu un grad ridicat de specializare, contribuind astfel la dezvoltarea unui mediu antreprenorial dinamic.

În 2005, populația ocupată reprezenta 40,8% din totalul populației regiunii, cu ponderea cea mai însemnată în sectorul terțiar (43,8%), urmat de industrie (29,5%) și de agricultură (26,6%). Ponderea populației ocupate a avut valorile cele mai ridicate în județele Timiș (48,3%) și Arad (44,1%).

Populația ocupată în sectorul industrial a scăzut semnificativ în perioada 1993 - 2003, în mod deosebit în județele puternic industrializate - Hunedoara și Caraș-Severin, în special ca urmare a disponibilizărilor masive de personal din minerit și siderurgie. Pe acest fond al restructurării și disponibilizării populației ocupate în sectorul industrial, populația s-a orientat cu preponderență spre sectorul serviciilor.

După 1990, odată cu posibilitatea plecării pentru muncă în afara țării, un număr important de cadre specializate au părăsit țara, urmând vechi relații tradiționale către țările germanice și Ungaria. Acestea lipsesc în prezent, când tot mai mulți investitori de anvergură întemeiază întreprinderi în această regiune.”²

La sfârșitul anului 2005, rata șomajului în Regiunea Vest a fost 5,1%. Situația pe județe arată astfel: rata șomajului în județul Timiș a fost 2,3%, în județul Arad – 3,6%, în Caraș-Severin – 7,9%, iar în județul Hunedoara s-a înregistrat cea mai mare rată a șomajului din regiune, în urma disponibilizărilor din sectorul minier, având o valoare de 9,4%.

Rata șomajului în județele Arad și Timiș este mult mai mică decât cea din Hunedoara și Caraș-Severin, acest fapt datorându-se în primul rând gradului de dezvoltare economică, care este mai mare în cazul primelor două județe, județe de graniță, care au beneficiat de pe urma poziției lor și a tradiționalelor schimburi economice cu exteriorul de-a lungul timpului.

Tabelul X.1. Disparități la nivelul populației și al forței de muncă din Regiunea Vest, în 2005

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AR	CS	HD	TM
1	Populație (număr persoane)	1.930.458	459.286	331.876	480.459	658.837
2	Populație urbană (%)	63,6	55,5	56,5	76,9	63
3	Populație rurală (%)	36,4	44,5	43,5	23,1	37
4	Populație masculină (%)	48,25	48,09	48,71	48,64	47,85
5	Populație feminină (%)	51,75	51,91	51,29	51,36	52,15
6	Populația pe grupe mari de vârstă (%)					
	- sub 14 ani	14,92	15,15	15,04	14,86	14,75
	- 15 - 64 ani	70,71	69,28	70,2	71,11	71,66
	- peste 65 ani	14,37	15,58	14,76	14,02	13,59
7	Sold migratoriu total (număr persoane)	663	690	74	-1.658	1.557
	- migrație internă	1.789	897	248	-1.492	2.136
	- migrație internațională	-1.126	-207	-174	-166	-579
8	Densitatea populației	60,3	59,2	39	68	75,8

² Programul Operațional Regional 2007-2013

	(loc/kmp)					
9	Durata medie a vieții* (ani)	71	70,93	70,62	70,81	71,43
10	Rata șomajului (%)	5,1	3,6	7,9	9,4	2,3

* în perioada 2003-2005

Sursa: Anuarul Statistic al României 2006, INS, 2006

X.2. Infrastructura

Infrastructura de transport

Liniile de cale ferată de folosință publică aflate în exploatare la sfârșitul anului 2004 în Regiunea Vest însumau 1904 km, reprezentând 17,39% din totalul național. Densitatea căilor ferate în Regiunea Vest este cea mai mare din țară – 59.4 km/1000 km² teritoriu (cu excepția Regiunii București - Ilfov).

Așa cum se poate vedea din tabelul de mai jos, numai județele Caraș-Severin și Hunedoara au o densitate comparabilă cu cea națională (45,9 km/1000 km² teritoriu), în timp ce județele Timiș și Arad sunt printre primele din România în ceea ce privește densitatea căilor ferate (Timiș – locul 3, după județele Ilfov și Constanța, iar Arad – locul 9).

Regiunea Vest are o rețea bine dezvoltată de căi rutiere, repartizată relativ echilibrat în teritoriu. Rețeaua totală de drumuri publice însumează 10.292 km (12,88% din totalul național). Densitatea drumurilor publice în regiune este de 32,1 km/100 km² de teritoriu, fiind sub media națională de 33,5km/100 km² de teritoriu.

Din totalul drumurilor publice din regiune, doar 26% sunt modernizate, procent care se apropie de media de la nivel național (26,46%). Constatăm însă că, în cadrul regiunii, în județele Arad, Caraș-Severin și Timiș, procentul drumurilor publice modernizate este mai mic decât media la nivel național. Trebuie de asemenea menționat și faptul că o mare parte dintre aceste drumuri modernizate se află într-o stare improprie, fiind necesare lucrări urgente de reparații în vederea asigurării unor condiții proprii de circulație.

Pe județele componente, se constată diferențe semnificative, cea mai mare densitate a drumurilor fiind în județul Hunedoara (45,4 km/100 km²), iar cea mai mică, de doar 22,8 km/100 km², în județul Caraș-Severin. Chiar dacă în Caraș-Severin se înregistrează cea mai mică densitate a drumurilor din regiune, în acest județ se întâlnește cel mai mare procent de drumuri modernizate din regiune (39,66%).

În ceea ce privește rețeaua de transport aerian, Regiunea Vest dispune de aeroporturi în fiecare județ, în orașele Timișoara, Arad, Caransebeș și Deva, acestea acoperind diferitele cerințe de transport de acest tip, în funcție de stare și dotări.

O mențiune aparte merită Aeroportul Internațional Timișoara, al doilea aeroport ca importanță și mărime din țară și cel mai important aeroport din Euroregiunea DCMT, fiind totodată cea mai importantă poartă aeriană a județului și a regiunii.

Județul Arad dispune, de asemenea, de un aeroport internațional. Se urmărește ca, în viitor, acest aeroport să preia traficul de marfă internațional din regiune, în acest scop fiind creat terminalul cargo.

Aeroportul din Caransebeș (județul Caraș-Severin), a fost inițial destinat doar curselor interne și se află în prezent în proprietate privată, dar are potențialul de a fi utilizat în viitor și pentru traficul extern de călători, în special în ceea ce privește desfășurarea activităților de turism.

Aeroportul din Deva (județul Hunedoara) este utilizat în prezent doar pentru activități de aviație sportivă.

Tabelul X.2. Rețeaua de transport din Regiunea Vest, la sfârșitul anului 2005

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Rețeaua de transport feroviar (km)	1 904	470	344	291	799
2	Densitatea liniilor (km/1000 kmp teritoriu)	59.4	60.6	40.4	41.2	91.9
3	Rețeaua de transport rutier (km)	10 292	2 240	1 944	3 206	2 902
4	Densitatea drumurilor publice (km/100 kmp teritoriu)	32.1	28,9	22,8	45,4	33,4
5	Ponderea drumurilor modernizate din total (%)	26	22,81	39,66	21,74	24,01
6	Rețeaua de transport aerian (număr aeroporturi)	4	1	1	1	1

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006

Infrastructura de utilități

Lungimea rețelei de alimentare cu apă a Regiunii Vest în anul 2005 a fost de 5.559 km, reprezentând 11,63% din totalul național de 47.778 km. La nivelul județelor se observă diferențe semnificative: 2.028 km în județul Timiș, 1.788 km în județul Arad, 1.079 km în Hunedoara și doar 664 km în Caraș-Severin.

Numai 28,30% din localitățile din Regiunea Vest au rețele de canalizare menajeră, totuși acest procent este superior celui la nivel național, care este de 21,90%. Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare din Regiunea Vest este de 2.441 km, ceea ce reprezintă 13,28% din lungimea rețelei de canalizare la nivel național (18.381 km). Distribuția rețelei de canalizare în Regiunea Vest este relativ echilibrat împărțită între mediul urban și cel rural, însă multe dintre rețelele de canalizare menajeră prezintă uzuri avansate, fizice și mai ales morale. Diferențele dintre județe sunt foarte mari: 790 km de rețea de canalizare în județul Arad, 728 km în județul Timiș, 625 km în Hunedoara și doar 298 km în Caraș-Severin.

Lungimea totală a rețelei de distribuție a gazelor la nivelul anului 2005 în Regiunea Vest a fost de 3.004 km. Aceasta reprezintă 10,92% din lungimea rețelei de gaz la nivel național (27.496 km). Există localități urbane în fiecare dintre cele patru județe ale regiunii în care nu există rețea de distribuție a gazului natural. Cea mai extinsă rețea de distribuție a gazelor din regiune se află în județul Timiș (1.055 km), în contrast cu județul Caraș-Severin (doar 448 km).

La sfârșitul anului 2005, în Regiunea Vest, doar aproximativ jumătate dintre localitățile urbane (18 din 42), precum și două comune erau conectate la rețeaua de încălzire centrală. Numărul cel mai mare de localități conectate la rețeaua de încălzire centrală din regiune se află în județul Hunedoara (9 localități), iar cel mai mic în județul Caraș-Severin (2 localități).

Datorită faptului că rețeaua de încălzire centrală este foarte veche și generează pierderi plătite de către populație, în ultima perioadă de timp, numărul de locuințe ce utilizează sisteme proprii de încălzire a crescut continuu. Posibilitatea de utilizare a mini-centralelor proprii de încălzire a locuințelor este în directă dependență de rețeaua de gaz, determinând în timp creșterea consumului de gaz al populației.

Pe baza rezultatelor recensământului desfășurat în anul 2002, situația locuințelor dotate cu instalație electrică în cifre absolute este prezentată în tabelul de mai jos. Acestea reprezintă, la nivelul Regiunii Vest, 98,2% din totalul locuințelor, acest procent fiind în toate județele regiunii peste media națională de 96,3%.

Tabelul X.3. Rețeaua de utilități din Regiunea Vest, la sfârșitul anului 2005

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Lungimea totală simplă a rețelei de distribuție a apei potabile (km)	5559	1 788	664	1079	2028
2	Municipii, orașe și comune cu instalații de alimentare cu apă potabilă (număr)	209	66	34	36	73
3	Lungimea totală simplă a conductelor de canalizare	2441	790	298	625	728
4	Municipii, orașe și comune cu instalații de canalizare publică (număr)	90	29	17	26	18
5	Lungimea totală simplă a rețelei de distribuție a gazelor (km)	3004	793	448	708	1055
6	Municipii, orașe și comune în care se distribuie gaze naturale (număr)	75	17	9	22	27
7	Municipii, orașe și comune în care se distribuie energie termică (număr)	20	6	2	9	3
8	Total locuințe dotate cu instalație electrică în 2002	755 167	182 480	127 405	189 455	255 827
9	Pondere locuințelor dotate cu instalație electrică în total locuințe în 2002 (%)	98,2	98,2	97,2	97,9	99,1

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006;
Recensământul populației și locuințelor, INS, 2002

Infrastructura de educație

În Regiunea Vest se constată disparități de dezvoltare și la nivelul infrastructurii de învățământ. Din numărul total al grădinițelor de copii din regiune, 66,6% se află în județul Timiș, 18,2% se află în județul Arad, 9,8% în județul Hunedoara, respectiv 5,4% în județul Caraș-Severin. În cazul învățământului primar și gimnazial, diferențele între județe nu sunt atât de mari: 32,1% dintre școli se află în județul Timiș, 23,8% în județul Caraș-Severin, 22,1% se află în județul Arad și 21,9% se află în județul Hunedoara.

Situația liceelor este relativ echilibrată în teritoriu, cu excepția județului Timiș, unde se află cele mai multe licee din regiune (35,8% din total). În celelalte județe, situația liceelor este asemănătoare: în județul Arad se află 24,5% din liceele din regiune, în județul Hunedoara 22,6% dintre acestea, iar în Caraș-Severin 17,0%.

Învățământul profesional și postliceal nu este dezvoltat în regiune, aceasta situându-se pe penultimul loc în țară în ceea ce privește numărul de astfel de unități de învățământ. Deși numărul de astfel de școli este redus în regiune, se remarcă totuși lipsa totală a acestora în județul Caraș-Severin.

Județul Timiș, cel mai bine dezvoltat dintre județele regiunii în ceea ce privește infrastructura de educație, se află, de departe, pe primul loc într-un clasament al celor patru județe și în cazul învățământului superior, având nouă universități, față de județele Arad și Caraș-Severin, cu două universități, și Hunedoara, cu o singură universitate.

Tabelul X.4. Unitățile de învățământ din Regiunea Vest, în anul școlar 2005/2006

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Grădinițe de copii	522	95	28	51	348
2	Școli primare și gimnaziale	542	120	129	119	174
3	Licee	159	39	27	36	57
4	Școli profesionale	5	1	-	2	2
5	Școli postliceale	3	1	-	1	1
6	Instituții de învățământ superior	14	2	2	1	9

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006

Infrastructura de sănătate

Dacă din punct de vedere al numărului instituțiilor de îngrijire a sănătății, situația este relativ echilibrată în regiune, infrastructura de sănătate este destul de slab dezvoltată în majoritatea cazurilor, necesitând reabilitare, modernizare și înlocuirea echipamentelor neperformante și învechite.

Ca și în cazul infrastructurii de educație, județul Timiș este cel mai dezvoltat județ din regiune și în ceea ce privește infrastructura de sănătate, având cele mai multe unități sanitare, de diverse tipuri, din regiune, cu excepția dispensarelor medicale, a centrelor de sănătate și a laboratoarelor medicale.

În ceea ce privește spitalele, ambulatoriile și policlinicile din regiune, procentul cel mai mare al acestora se află în județul Timiș. 61% dintre dispensarele din regiune se află în județul Hunedoara, iar cele mai multe laboratoare medicale din regiune se află în județele Arad (22) și Hunedoara (21). Sanatorii TBC există doar în județul Hunedoara.

Numărul principalelor tipuri de unități sanitare din Regiunea Vest, existente în anul 2005, este prezentat în tabelul următor.

Tabelul X.5. Unitățile sanitare din Regiunea Vest, în anul 2005

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Spitale	46	11	8	11	16
2	Ambulatorii de spital și de specialitate	45	9	6	12	18
3	Policlinici	13	-	2	2	9
4	Dispensare medicale	36	2	7	22	5
5	Centre de sănătate	8	2	3	1	2
6	Sanatorii TBC	2	-	-	2	-
7	Cabinete medicale școlare și studențești	91	16	10	20	45
8	Cabinete medicale de familie	1210	281	193	291	445
9	Cabinete stomatologice	1053	235	109	176	533
10	Farmacii și puncte farmaceutice	527	145	66	127	189
11	Laboratoare medicale	71	22	13	21	15

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006

Infrastructura socială

În ceea ce privește numărul de cantine de ajutor social, Regiunea Vest se află pe locul trei pe țară, cu 18 unități de acest tip, după Regiunea Centru (23 unități) și Regiunea Nord-Est (19 unități), în timp ce județul Hunedoara se află pe primul loc în clasamentul județelor privind același indicator (9 unități), deținând jumătate din numărul total al cantinelor de ajutor social din regiune.

Tabelul X.6. Rețeaua de utilități din Regiunea Vest, la sfârșitul anului 2005

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Număr cantine de ajutor social	18	1	5	9	3
2	Capacitate (locuri)	3670	500	610	1440	1120

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006;

Unitățile cultural-artistice

Județele componente ale Regiunii Vest reprezintă un reper indispensabil pe harta culturală a României. Moștenirea spirituală și materială a veacurilor trecute își face resimțită prezența și astăzi, prin intermediul a numeroase muzee, case de cultură și teatre, colecții publice, biblioteci și, nu în ultimul rând, a tradițiilor și obiceiurilor transmise din generație în generație.

Cea mai intensă viață culturală din regiune se întâlnește în județul Timiș, care deține cel mai mare număr de unități cultural-artistice dintre județele regiunii. De asemenea, reședința județului – municipiul Timișoara, este singurul oraș european în care instituțiile teatrale pun în scenă spectacole în diferite limbi (română, germană, engleză, franceză, maghiară).

În tabelul următor sunt prezentate câteva date statistice privind unitățile cultural-artistice existente în județele din Regiunea Vest.

Tabelul X.7. Unitățile cultural-artistice din Regiunea Vest

Nr. Crt.	Indicator	Regiunea Vest	AD	CS	HD	TM
1	Biblioteci publice (2005)	299	75	69	65	90
2	Muzee și colecții publice (2004)	49	9	4	9	27
3	Cinematografe (2005)	7	1	2	2	2
4	Instituții de spectacol (2004)	15	4	1	2	8

Sursa: Anuarul statistic al României 2006, INS, 2006;
Activitatea unităților cultural-artistice, INS, 2005

X.3. Aspecte economice

Regiunea Vest este considerată a fi o regiune în creștere, cu rezultate economice superioare mediei naționale, adesea pe locul doi, după Regiunea București-Ilfov, însă în interiorul regiunii se constată diferențe considerabile de dezvoltare atât între cele patru județe componente, dar și în interiorul acestora.

Se remarcă concentrarea dezvoltării economice în jurul polilor urbani de creștere Timișoara și Arad, precum și în jurul celorlalte municipii reședință de județ, în timp ce alte zone din regiune se confruntă încă cu reale probleme de dezvoltare economică și socială.

În Regiunea Vest, indicatorii economici au cunoscut evoluții semnificative, atât Produsul Intern Brut Total, cât și Produsul Intern Brut pe Locuitor, crescând de la un an la altul, în concordanță cu tendința de pe plan național, însă într-un ritm mai susținut.

Creșterea PIB-ului este vizibilă atât pe ansamblul Regiunii Vest, cât și la nivelul fiecărui județ din regiune, însă ritmul de creștere variază mult de la un județ la altul, evidențiindu-se disparitățile de dezvoltare intraregionale.

Astfel, județul Timiș contribuie cu 42% la formarea PIB-ului Regiunii Vest în timp ce județul Caraș-Severin realizează doar 13% din PIB-ul regional, fapt ce demonstrează diferența mare între nivelul de dezvoltare economică a celor două județe. Județele Arad și Hunedoara contribuie cu 24%, respectiv 21% la formarea PIB-ului Regiunii Vest.

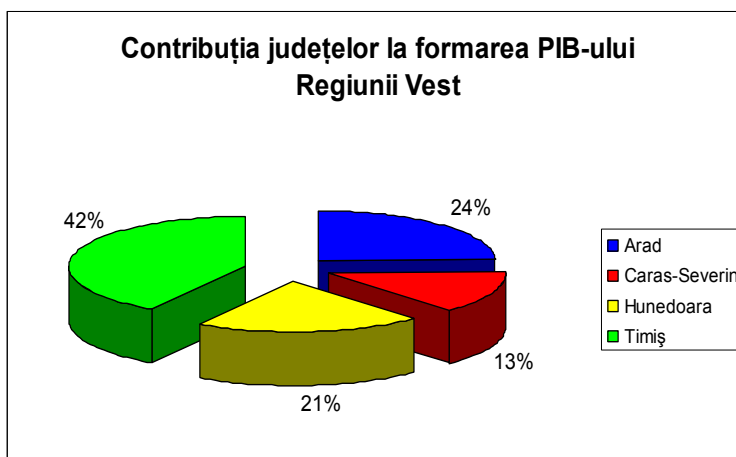

Figura X.1. Contribuția județelor la formarea PIB-ului Regiunii Vest

PIB-ul pe locuitor este principalul indicator macroeconomic care reflectă nivelul de dezvoltare economică a unei zone delimitate. Nivelul acestui indicator în anul 2004 evidențiază din nou decalajul de dezvoltare economică între cele patru județe ale Regiunii Vest. Astfel PIB-ul/locuitor în prețuri curente la nivelul județelor Timiș și Arad era peste media națională (reprezentând 138,65% respectiv 118,16% din PIBul pe locuitor la nivel național). Celelalte două județe din regiune au un PIB/locuitor sub media națională (95,54% Hunedoara și 90,17% Caraș-Severin). Deși județele Caraș-Severin și Hunedoara au înregistrat valori ale PIB/locuitor sub media națională, au înregistrat creșteri relativ ridicate ale Valorii Adăugate Brute (peste media națională).

Tabelul X.8. Produsul intern brut în Regiunea Vest în perioada 2000-2004
- milioane lei (RON) prețuri curente-

Anul	2000	2001	2002	2003	2004
România	80 377,3	116 768,7	151 475,1	197 564,8	246 468,8
Regiunea Vest	7526,8	11223,6	14714,0	19982,7	25296,9
Arad	1838,8	2668,7	3301,1	4501,5	6187,3
Caraș-Severin	1070,7	1573,9	2047,3	2839,9	3411,3
Hunedoara	1703,2	2468,5	3345,3	4237,2	5266,7
Timiș	2914,1	4512,5	6020,3	8404,1	10431,6

Sursa: INS 2006, Anuarul statistic al României 2006

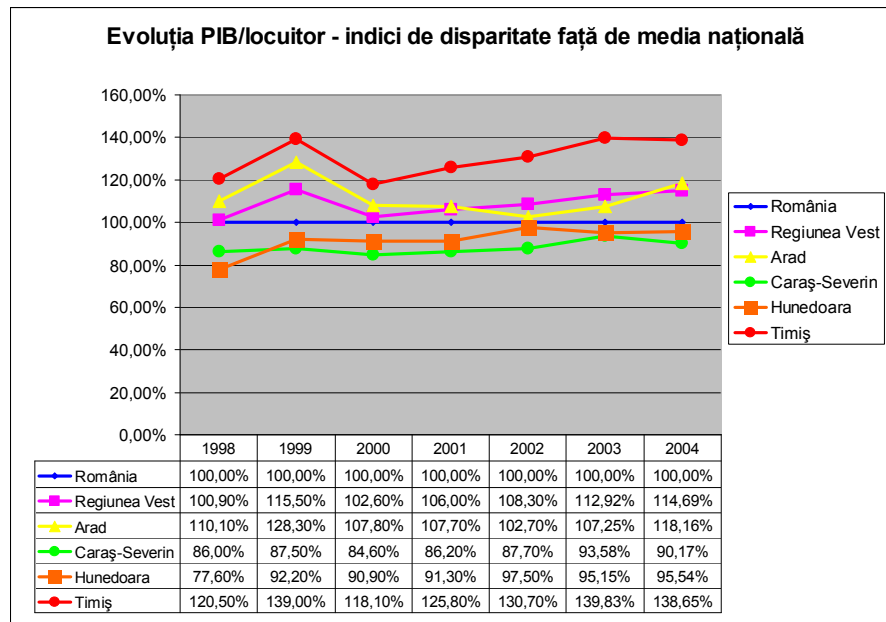

Figura X.2. Evoluția indicilor de disparitate ai PIBului pe cap de locuitor în județele Regiunii Vest

Figura X.3. Harta PIB-ului pe cap de locuitor raportat la media națională în Regiunea Vest

În interiorul Regiunii Vest se înregistrează o puternică diferențiere și în ceea ce privește dezvoltarea mediului antreprenorial, în sensul polarizării dezvoltării în anumite zone.

Tabela X.9. Disparități de dezvoltare a mediului antreprenorial în Regiunea Vest

Județ/Regiune	Întreprinderi active din industrie, construcții, comerț și servicii		Cifra de afaceri a întreprinderilor active din industrie, construcții, comerț și servicii		Personalul unităților întreprinderilor active din industrie, construcții, comerț și servicii		Productivitatea muncii în întreprinderile active din industrie, construcții, comerț și servicii (mld lei cifra de afaceri/populație ocupată)	Investițiile brute ale unităților locale active din industrie, construcții, comerț și alte servicii		Întreprinderi cu capital social străin	
	Nr. de întreprinderi	Procent	Total(mld lei prețuri curente)	Procent	Nr salariați	Procent		Total investiții brute(mld lei prețuri curente)	Procent	Nr întreprinderi	Procent
Arad	8.770	23,31%	110.258	28,02%	105.383	23,83%	104,63	10.958	19,92%	3.271	25,44%
Carasă-Severin	4.196	11,15%	30.318	7,71%	48.919	11,06%	61,98	5.421	9,86%	854	6,64%
Hunedoara	8.498	22,59%	79.588	20,23%	111.227	25,16%	71,55	9.546	17,35%	1.115	8,67%
Timiș	16.159	42,95%	173.271	44,04%	176.616	39,95%	98,11	29.082	52,87%	7.618	59,25%
Regiunea Vest	37.623	100%	393.435	100%	442.145	100%	88,98	55.007	100%	12.858	100%

Din punct de vedere al concentrării întreprinderilor din Regiunea Vest pe județele componente, în anul 2004, în județul Timiș se află 42,95% dintre acestea, în județul Arad 23,31%, în Hunedoara 22,59%, pe ultimul loc aflându-se județul Caraș-Severin cu doar 11,15% din întreprinderile active din regiune, o nouă dovadă a disparităților de dezvoltare existente la nivel intraregional.

Se remarcă așadar faptul că peste două treimi din întreprinderile active din regiune își desfășoară activitatea în județele Timiș și Arad, acestea gavitând în special în jurul polilor de creștere Timișoara și Arad, unde este concentrată cea mai mare parte din activitatea economică din regiune.

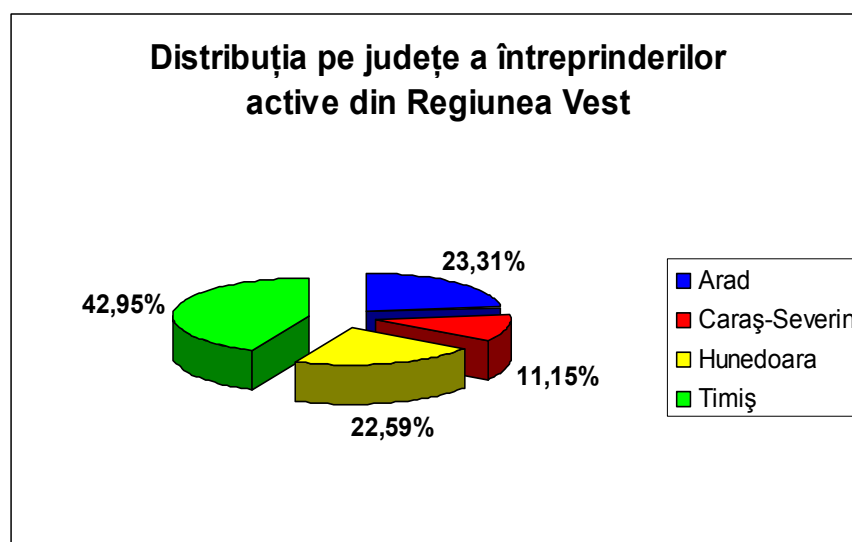

Figura X.4. Distribuția pe județe a întreprinderilor din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest 2004

La nivel de județe, în anul 2004, se constată că întreprinderile din județul Timiș au realizat 44,04% din cifra de afaceri totală din regiune, în timp ce întreprinderile din județul Caraș-Severin au realizat doar 7,71% din aceasta. De asemenea, întreprinderile active din județul Arad au realizat 28% din cifra de afaceri regională iar cele din județul Hunedoara 20,23%.

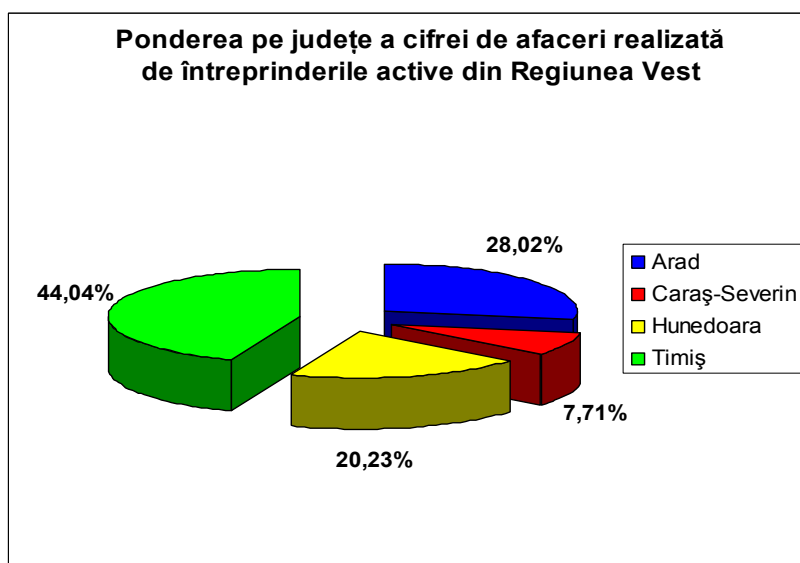

Figura X.5. Ponderea pe județe a cifrei de afaceri a întreprinderilor active din industrie, construcții și servicii din regiune în anul 2004

Din numărul total de salariați din Regiunea Vest, 39,95% își desfășoară activitatea în județul Timiș, 25,16% în județul Hunedoara, 23,83% în județul Arad și doar 11,06% dintre aceștia lucrează în întreprinderile din județul Caraș-Severin.

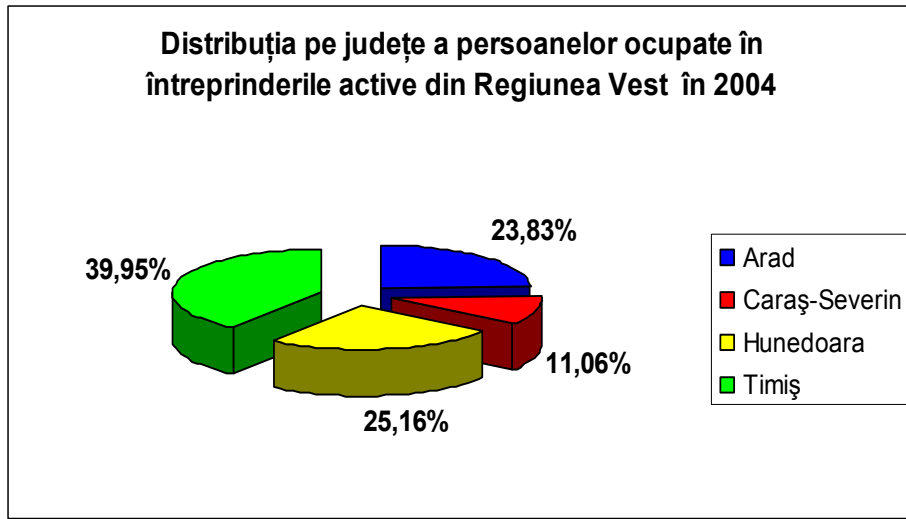

Figura X.6. Distribuția persoanelor ocupate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest în anul 2004

Cea mai ridicată productivitate medie a muncii, exprimată pe baza cifrei de afaceri realizate în anul 2004 de întreprinderile active din Regiunea Vest, a fost realizată în județul Arad, urmat de județul Timiș. În județele Hunedoara și Caraș-Severin se obține o productivitate a muncii mult mai scăzută.

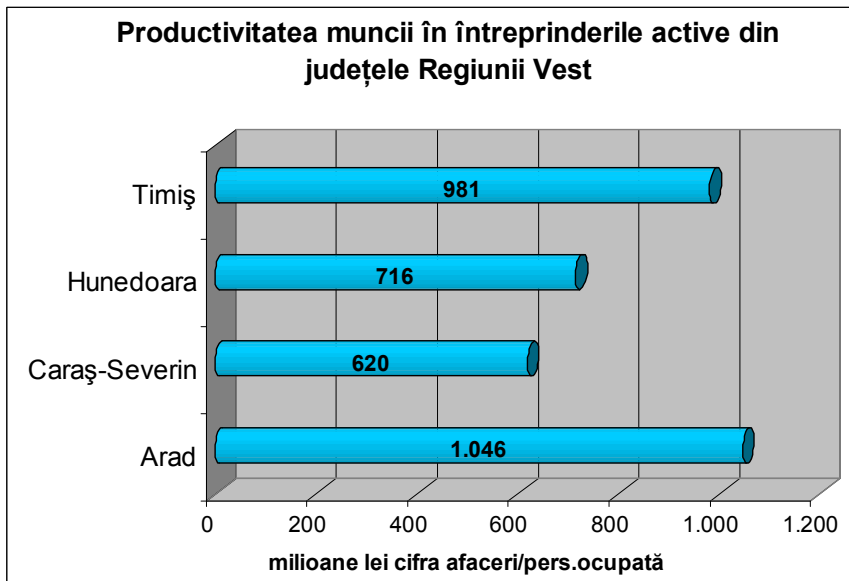

Figura X.7. Productivitatea muncii în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii în județele din Regiunea Vest în anul 2004

Din totalul investițiilor efectuate în întreprinderile active din industrie, construcții și servicii din Regiunea Vest, mai mult de jumătate au fost realizate în județul Timiș (53%), în timp ce investițiile efectuate în județul Caraș-Severin reprezintă doar 10% din investițiile din regiune.

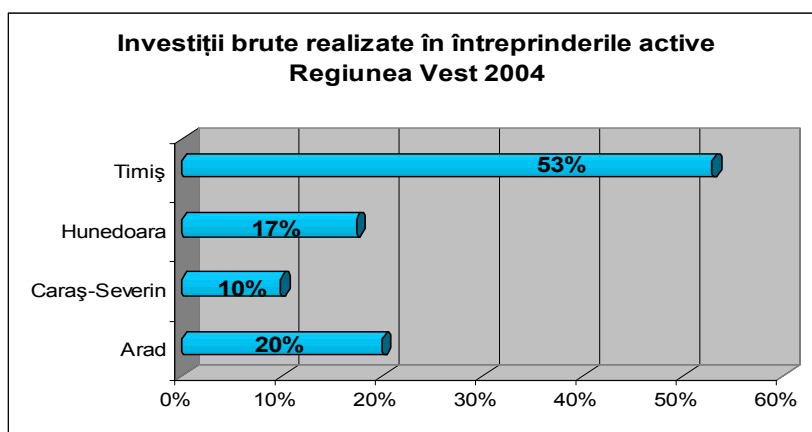

Figura X.8. Investiții brute în Regiunea Vest în 2004

În ceea ce privește prezența în județele din regiune a întreprinderilor cu capital străin, marea majoritate dintre acestea sunt concentrate în județele Timiș (59,25%) și Arad (25,44%). Datorită nivelului slab de dezvoltare economică și problemelor sociale existente, în județele Caraș-Severin și Hunedoara prezența investitorilor străini este foarte slabă, fiind necesare măsuri de atragere a acestora.

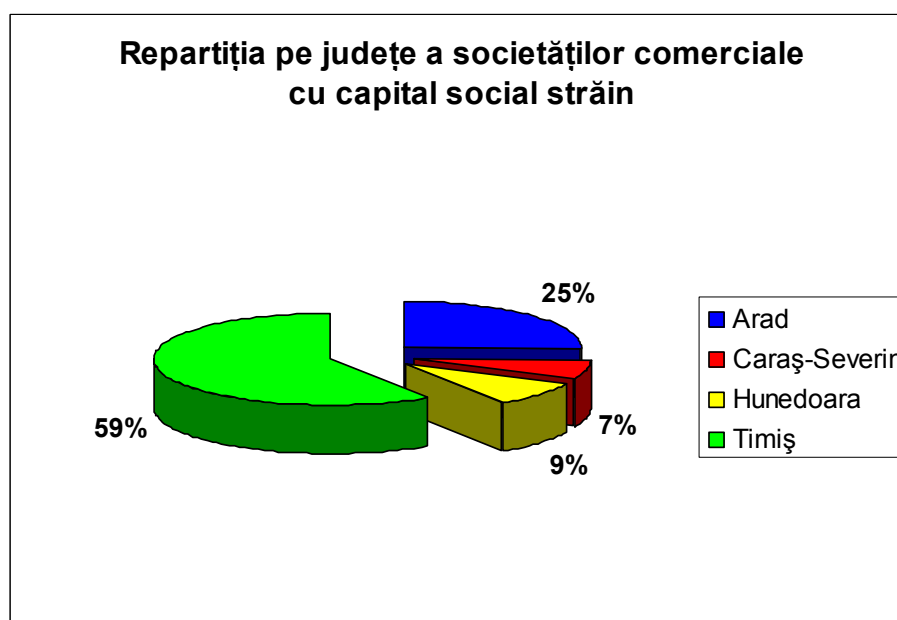

Figura X.9. Repartiția pe județe a societăților comerciale cu capital social străin

Județele Timiș și Arad au absorbit cifre impresionante de capital străin, iar cea mai mare parte din investițiile realizate au fost în domeniul Automotive.

În Regiunea Vest are loc o activitate intensă și dinamică de schimburi comerciale internaționale, existând însă discrepanțe mari între județele regiunii.

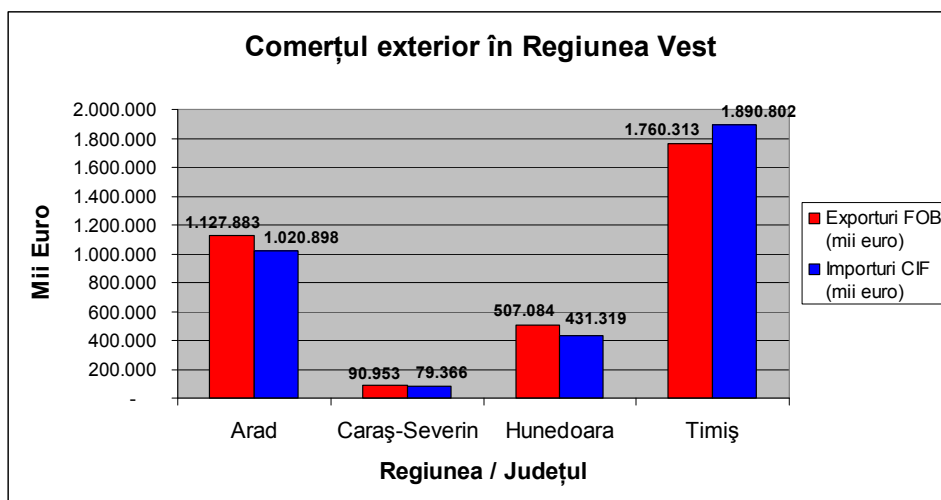

Figura X.10. Comerțul exterior în Regiunea Vest

Astfel, cea mai intensă activitate se desfășoară în județul Timiș, a cărei pondere în valoarea comerțului exterior din regiune este de 53%. Urmează la distanță mare județul Arad cu 31% din valoarea comerțului exterior al regiunii. Se observă deci că în cele două județe se desfășoară 84% din schimburile comerciale externe ale Regiunii Vest. La polul opus se află județul Hunedoara în care se desfășoară 14% din activitatea de comerț exterior a regiunii și județul Caraș – Severin cu doar 2% din valoarea importurilor și exporturilor.

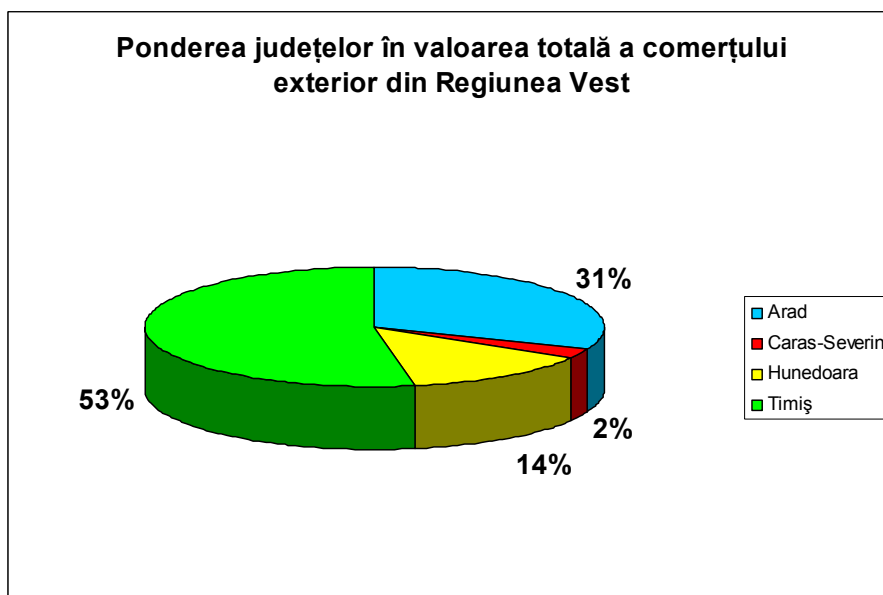

Figura X.11. Ponderea județelor în valoarea totală a comerțului exterior din Regiunea Vest

Din totalul exporturilor derulate în Regiunea Vest, în valoare de 3.486.233 Euro, județul Timiș a realizat 50%, județul Arad 32%, județul Hunedoara 15%, iar județul Caraș-Severin doar 2%.

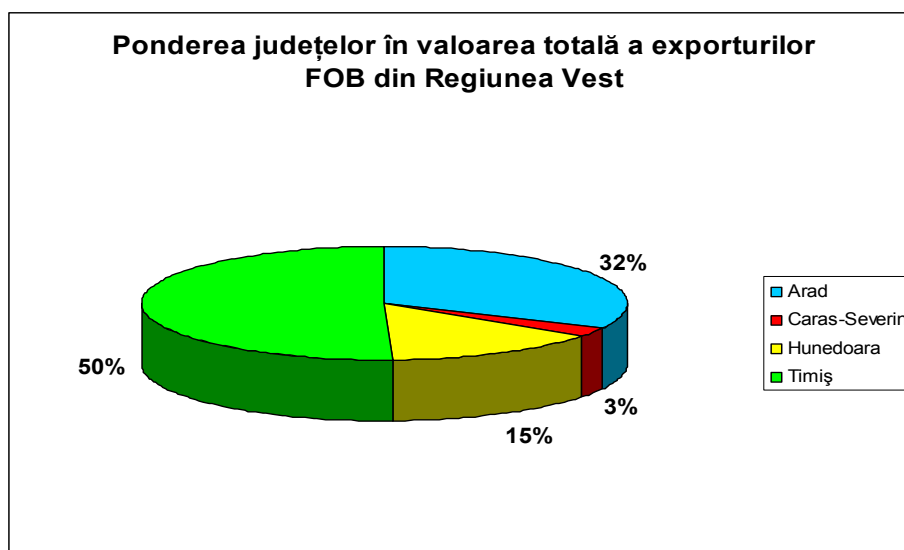

Figura X.12. Ponderea județelor în valoarea totală a exporturilor FOB din Regiunea Vest în anul 2005

În ceea ce privește activitatea de import, în județul Timiș s-au efectuat importuri în valoare de 55% din valoarea totală a importurilor din Regiunea Vest. În județul Arad au avut loc 30% din valoarea importurilor din regiune, în județul Hunedoara 13% și în Caraș-Severin 2%.

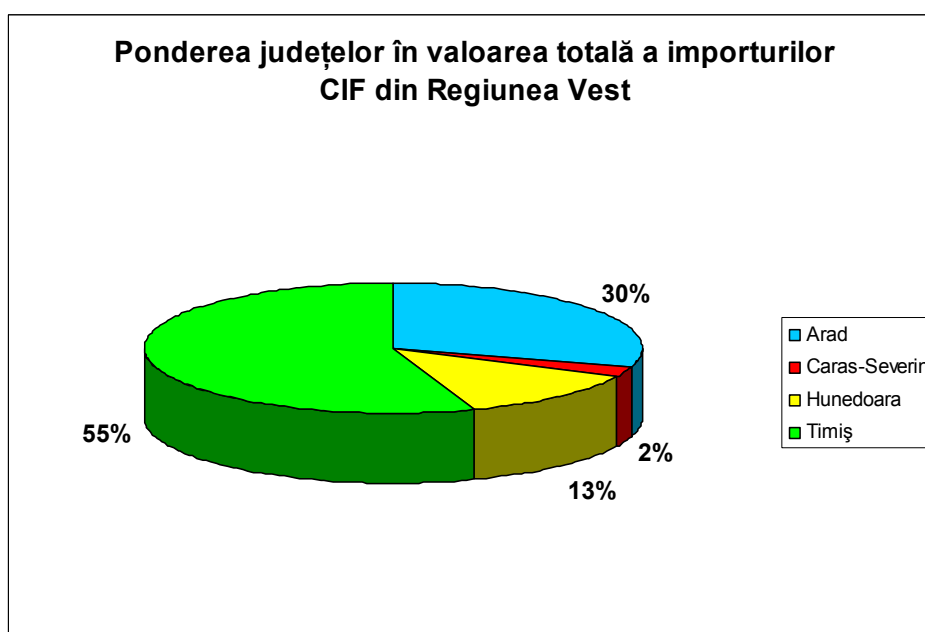

Figura X.13. Ponderea județelor în valoarea totală importurilor CIF din Regiunea Vest în anul 2005

Deși în județul Timiș se desfășoară mai mult de jumătate din schimburile Regiunii Vest, soldul export-import este negativ, valoarea importurilor depășind valoarea exporturilor. În celelalte trei județe din Regiunea Vest valoarea exporturilor a depășit valoarea importurilor.

Se constată așadar o puternică diferență între nivelul de dezvoltare economică a județului Timiș în cadrul căruia se desfășoară aproximativ jumătate din fluxurile economice din regiune și celelalte județe componente ale Regiunii Vest. Pe ultimul loc se situează județul Caraș-Severin al cărui nivel de dezvoltare economică este redus comparativ cu media regiunii.

Analizarea disparităților intraregionale din cadrul sectorului turistic la nivelul Regiunii Vest trebuie să plece de la două premise fundamentale: județele componente dispun de un relief diferit care a favorizat sau a inhibat practicarea anumitor forme de turism; în același timp aceste teritorii, deși la nivel identitar au multe elemente comune, fiecare are, totuși, specificul său – manifestat sub forma diverselor realizări antropice (fie acestea - vechi așezări dacice sau romane, cetăți medievale, biserici încercate de negura timpului, patrimoniul industrial tehnic sau structuri de cazare ultramoderne ale zilelor noastre).

Regiunea Vest beneficiază de un relief variat și armonios distribuit, unde se regăsesc atât zonele de munte, de deal, dar și cele de câmpie. În județele Caraș-Severin și Hunedoara predomină relieful montan (peste 60% din teritoriul acestor județe fiind acoperit de munți), în timp ce în județele Timiș și Arad predomină câmpiile. În zonele montane ale regiunii se găsesc numeroase lacuri naturale și de acumulare. Un alt element distinctiv, care diferențiază județele Hunedoara și Caraș-Severin de celelalte două județe din regiune este numărul ridicat de parcuri naturale, naționale și rezervații care se află pe suprafața lor. Ar mai fi de adăugat faptul că județul Caraș-Severin dispune, la extremitatea sa sudică, de prezența fluviului Dunărea.

Trecutul istoric multimilenar al spațiului care astăzi formează Regiunea Vest, este cel mai bine perceput în leagănul civilizației române – Cetățile dacice din Munții Orăștiei aflate în județul Hunedoara sunt o mărturie în acest sens.

De asemenea, cel mai important monument laic de arhitectură gotică din România - Castelul Corvineștilor, se găsește tot în Hunedoara.

Important centru cultural, administrativ și financiar, Timișoara se distinge în cadrul Regiunii prin numeroasele monumente arhitecturale deosebite, cum ar fi Castelul Huniazilor construit de Iancu de Hunedoara între anii 1443 – 1447, Domul Romano-Catolic construit între anii 1736 – 1754 sau Catedrala Ortodoxă din Timișoara construită printr-o îngemănare a stilului bizantin cu cel din nordul Moldovei.

Municipiul Arad posedă la rândul său o notă aparte de specificitate prin deținerea unui bogat patrimoniu cultural istoric ipostaziat în împletirea deosebită a stilurilor arhitectonice specifice secolelor XVIII, XIX și XX și a numeroase clădiri cu valoare de patrimoniu.

Anticul și modernul se regăsește și în județul Caraș-Severin prin prisma relicvelor istorice (ex: ruinele așezării romane de la Tibiscum) și a monumentelor de patrimoniu industrial, semn al excelenței tehnice în momentul realizării (ex: calea ferată Anina – Oravița – Iam, furnalele de la Reșița, etc.).

În funcție de resursele naturale sau antropice disponibile, practicarea unei anumite forme de turism este preferată alteia; astfel, dispunând de un relief montan, în județele Hunedoara și Caraș-Severin se practică în special turismul montan, turismul de aventură, turismul sportiv. Turismul industrial reprezintă de asemenea o oportunitate pentru județele Hunedoara și Caraș-Severin, prin transformarea în reperi turistice de interes a fostelor locații industriale care în prezent nu sunt folosite.

De asemenea, în județul Caraș-Severin, se poate practica și turismul de croazieră în Defileul Dunării.

Centrele urbane importante din Regiunea Vest (Timișoara și Aradul), situate în proximitatea granițelor de vest, precum și arealele cu numeroase investiții străine favorizează practicarea pe scară largă a turismului de afaceri și de tranzit.